

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

Dětský domov Nová Ves u Chotěboře

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Nová Ves u Chotěboře 1, 582 73 Nová Ves u Chotěboře
Zřizovatel:	Kraj Vysočina
Ředitel:	Bc. Etela Coufalová
Typ zařízení:	zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
Kapacita:	20 dětí
Datum návštěvy:	30 – 31. března 2016
Datum vydání zprávy:	24. června 2016
Návštěvu provedli:	Mgr. Katarína Haukvitzová, Mgr. Eva Hilšerová, PhDr. Božena Lányová, Mgr. Ladislav Tomeček

Obsah

Úvodní informace	3
A. Systematická návštěva a její cíl	3
B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení	4
C. Navržená opatření k nápravě	4
D. Pojetí zprávy ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	5
E. Právní úprava zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	6
F. Informace o zařízení	6
G. Průběh návštěvy	7
Umístění ve ZDVOP	8
1. Právní tituly	8
2. Komunikace a spolupráce zařízení s orgány sociálně-právní ochrany	9
3. Zastupování dítěte v běžných záležitostech	9
Pobyt dítěte v zařízení	12
4. Návštěvy	12
5. Povolení pobytu dítěte mimo zařízení	13
6. Kontrola závadnosti obsahu zásilek	14
7. Zabezpečení odborného poradenství a pomoci	15
Pomoc dítěti a rodině	17
8. Zabezpečení odborného poradenství a pomoci	17
9. Spolupráce zařízení a orgánu sociálně-právní ochrany	21
10. Pomoc rodině	21
Prostředí	24
11. Koexistence s dětským domovem	24
12. Pokoje dětí a soukromí	24
13. Toalety a sprchy	25
Personál	26
14. Počet a zařazení	26
15. Genderový poměr	26
Závěr	27
Přehled opatření k nápravě	28

Úvodní informace

A. Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí, nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. c) zákona o veřejném ochránci práv.

Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami tzv. špatného zacházení. Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních sociálně-právní ochrany dětí může mít špatné zacházení například podobu nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, práva na rodinný život, posilování závislosti na poskytované péči, nerespektování sociální autonomie a práva na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.¹ Pracovníky jsou právníci a experti z oblasti psychologie, speciální pedagogiky a sociální práce. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace.²

Systematické návštěvy nenahrazují kontrolu podle jiných právních předpisů. Tvoří nadstavbový mechanismus ochrany práv osob závislých na péči (či jinak omezených na svobodě). Jsou zaměřeny na dodržování základních lidských práv a svobod, nejen na dodržování zákonných nároků dětí. Jejich charakter (monitoring) je preventivní, s cílem působit do budoucna, a pokud možno i vůči nenavštíveným zařízením.

Z každé systematické návštěvy pořizuji zprávu určenou navštívenému zařízení, jež slouží k dialogu se zařízením. Po provedení série souvisejících návštěv vydávám tzv. souhrnnou zprávu. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného

¹ V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

² V souladu s § 21 ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

zacházení. Dosud zveřejněné souhrnné zprávy a další dokumenty související s ochranou osob omezených na svobodě jsou dostupné na <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení³

Po návštěvě zařízení vypracuji zprávu o svých zjištěních. Součástí zprávy mohou být návrhy opatření k nápravě. Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo. K vyjádření stanovím lhůtu. Případně o vyjádření požádám i zřizovatele zařízení, nebo příslušné úřady.

Ve zprávě předkládám svá zjištění, hodnocení, komentáře a návrhy opatření k nápravě. Kde je to možné, navrhuji k opatření také termín realizace. Zařízení vyzývám a povzbuzuji k otevřenému a odůvodněnému vyjádření, které se může týkat jak učiněných zjištění, tak opatření nebo termínů pro jejich naplnění. Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace.

Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁴

Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace zprávu z návštěvy zařízení včetně obdrženého vyjádření anonymizuji (vyjma jména osob pověřených vedením zařízení) a zveřejňuji na svých internetových stránkách v sekci <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.⁵

C. Navržená opatření k nápravě

Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín.

Opatření dělím na bezodkladná, s delší lhůtou a průběžná, a pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

³ Vysvětluji postup, který plyne z § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

⁴ Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

⁵ V souladu s § 23 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

- **Bezodkladná opatření** je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že navržené opatření realizovalo, nebo (2) sdělí, v jakém konkrétním termínu navržené opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s delší lhůtou** je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku. Na realizaci opatření trvám, ale uznávám, že si vyžádá delší čas. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření realizuje v navržené lhůtě, nebo (2) sdělí, v jakém jiném konkrétním termínu opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s průběžným plněním** formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

D. Pojetí zprávy ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zpráva z provedené návštěvy má sloužit jako podklad pro další konstruktivní dialog s navštíveným zařízením. Primárním účelem však je, v souladu se zákonem, prevence špatného zacházení, čemuž odpovídá také zaměření a způsob vedení návštěvy. Těžištěm zprávy tedy musí být popis učiněných zjištění a související hodnocení v bodech, které jsou kritické z hlediska rizika špatného zacházení. Nepřísluší mi hodnotit zařízení jako celek, a zpráva tedy nepodává komplexní hodnocení zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ani nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto se může činnost zařízení jevit celkově negativně, což zpravidla neodpovídá realitě. Prosím proto jak monitorované zařízení, tak ostatní čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zpráva rovněž nenahrazuje studijní text. Ve snaze o přesvědčivost hodnocení však místy odkazuji na právní předpisy, případně odbornou literaturu a standardy, které považuji za významné a vhodné k použití. Mým úkolem je především formulovat cíle, jichž má být dosaženo k prevenci špatného zacházení, a navrhnout opatření k nápravě. Konkrétní způsob jejich naplnění je odpovědností zařízení.

Věřím, že navštívené zařízení zprávu maximálně zužitkuje pro svůj růst a zajištění naplnění základních práv a svobod umístěných dětí a kvality poskytované sociálně-právní ochrany.

E. Právní úprava zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Základní lidská práva a svobody dětí umístěných v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou garantovány v Listině základních práv a svobod a také v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku právně závazné a mají aplikační přednost před zákonem. Jde například o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod⁶ a Úmluvu o právech dítěte.⁷

Základní zákonný rámec upravující práva a povinnosti dětí a zařízení představují následující předpisy:

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

F. Informace o zařízení

Dětský domov Nová Ves u Chotěboře je příspěvkovou organizací Kraje Vysočina. Je zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc ve smyslu § 39 odst. 1 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Současně je školským zařízením dětský domov ve smyslu § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Ředitelka Dětského domova Nová Ves u Chotěboře je ředitelkou jak zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, tak i ředitelkou školského zařízení. Návštěva se týkala výhradně zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Když tedy v této zprávě zmiňuji zařízení, myslím tím výhradně zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

V zařízení pracuje jedna sociální pracovnice na úvazek 1,0. Externí psycholog pracuje pro zařízení 2-3 hodiny jednou za 3-4 týdny. Výchovnou péči zajišťuje 6 pracovníků v sociálních službách.

⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších protokolů.

⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, ve znění sdělení č. 41/2010 Sb. m. s.

Pokud je naplněnost zařízení větší, pracují na pozici pracovníků v sociálních službách v režimu dohody o provedení práce vychovatelé dětského domova.

Deklarovaná kapacita zařízení je 20 lůžek, fyzicky disponuje zařízení 18 lůžky. Během návštěvy bylo v zařízení umístěno 6 dětí, přičemž jedno pobývalo na dlouhodobém pobytu u rodičů.

V kazuistikách jednotlivých dětí používám s ohledem na ochranu osobních údajů písmena, která neoznačují jméno ani příjmení konkrétního dítěte. Zařízení mimo rámec této zprávy sdělím, o které konkrétní dítě se v jednotlivých kazuistikách jedná.

G. Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 30. – 31. 3. 2016 bez předchozího ohlášení. Ředitelka o ní byla telefonicky informována při jejím zahájení.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen Kancelář) Mgr. Katarína Haukvitzová, Mgr. Eva Hilšerová, Mgr. Ladislav Tomeček a psychologka PhDr. Božena Lányová.

Umístění ve ZDVOP

1. Právní tituly

1.1 Pobyt dítěte bez právního titulu

Zařízení přijalo dítě F. na základě žádosti Městského úřadu A. dne 13. 4. 2015 v 21:00 hod. Městský úřad A. podal dne 14. 4. 2015 Okresnímu soudu v A. návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76 odst. 1 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Městský soud v B. rozhodl dne 15. 5. 2015 o nařízení předběžného opatření a o předání dítěte do péče zařízení. Předběžné opatření bylo vykonatelné ke dni 22. 5. 2015. Matka udělila souhlas s pobytem dítěte v zařízení dne 30. 4. 2015. Jestliže městský úřad nezajistil do 24 hodin souhlas rodiče s umístěním dítěte a zařízení do 48 hod. od umístění dítěte nemělo předběžné opatření, jímž soud umístil dítě, mělo zařízení vyrozumět městský úřad o tom, že umístění dítěte není nadále možné. Pobyt dítěte v zařízení byl nezákonný.⁸

Opatření:

- 1) důkladně ověřovat právní titul pro umístění každého dítěte; v případě umístění na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností ověřovat udělení souhlasu zákonného zástupce s pobytem dítěte, či nařízení předběžného opatření v zákonných lhůtách; v případě absence souhlasu či nařízení řešit situaci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany (průběžně).**

1.2 Žádost zákonného zástupce a dohoda

V písemné dohodě o umístění dítěte na základě žádosti zákonného zástupce používanou zařízením je výslovně upravena možnost dočasného pobytu dítěte mimo zařízení. Dle dohody pak „ředitel zařízení na základě žádosti rodičů nebo jiných zákonných zástupců povoluje pobyt dítěte mimo zařízení“. Vzhledem k právnímu titulu umístění, jímž je dohoda o umístění dítěte do zařízení, je režim povolování vyloučen.⁹ V dohodě je třeba vymezit okruh osob, u kterých bude moci dítě pobývat, případně s nimi bude udržovat telefonický a písemný styk.¹⁰ Pro každý pobyt dítěte mimo zařízení (tzv. propustka, víkendová dovolenka) je potřeba souhlasu zákonného zástupce, jenž požádal o umístění dítěte.

Opatření:

- 2) upravit písemnou dohodu o umístění dítěte na základě žádosti zákonného zástupce a vyloučit z ní ustanovení o povolování pobytu dítěte mimo zařízení (bezodkladně).**

⁸ § 42 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁹ § 42 odst. 7 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁰ § 42 odst. 8 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

2. Komunikace a spolupráce zařízení s orgány sociálně-právní ochrany

2.1 Podnět ke zrušení umístění

Dítě F. pobývá od 27. 10. 2015 se souhlasem obecního úřadu a povolením ředitelky dlouhodobě u matky. Orgán sociálně-právní ochrany podal dne 24. 11. 2015 soudu návrh na zrušení předběžného umístění tohoto dítěte. Zařízení dalo soudu podnět ke zrušení umístění tohoto dítěte v zařízení dne 5. 2. 2016 poté, co bylo příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dítěte upozorněno na vhodnost podání podnětu. Soud usnesením ze dne 8. 2. 2016 předběžné opatření o předání dítěte do péče zařízení zrušil. Rozhodnutí nenabýlo právní moci. Mezi oběma podáními uběhlo 11 týdnů. Z dokumentace nelze zjistit, co bylo důvodem pro nekoordinovaný postup zařízení a orgánu sociálně-právní ochrany a 11týdenní prodlevu mezi oběma podáními na soud, aby zrušil umístění dítěte v zařízení. Pokud pominuly důvody pro další pobyt dítěte v zařízení, musí zařízení reagovat pružně a dát příslušnému soudu podnět ke zrušení umístění dítěte v zařízení.¹¹

Opatření:

- 3) komunikovat s orgánem sociálně-právní ochrany, a pokud pominou důvody pro další pobyt dítěte v zařízení, bezodkladně dát soudu podnět ke zrušení umístění dítěte (průběžně).**

3. Zastupování dítěte v běžných záležitostech

3.1 Plná moc

Zařízení používá plošně formulář „Plná moc“, kterým zákonný zástupce zmocňuje ředitelku zařízení „ke všem právním úkonům spojeným se zastupováním dítěte“ umístěného v zařízení „na základě žádosti zákonného zástupce, žádosti obce s rozšířenou působností, žádosti dítěte, nebo na základě soudu“. Plná moc se vztahuje mimo jiné na tyto případy:

- „souhlas s poskytováním zdravotních služeb v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb., včetně zdravotních služeb, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav dítěte, nebo kvalitu jeho života, a dále dítěti, které dovršilo 15 let, je možné poskytnout zdravotní služby bez zjišťování souhlasu jeho zákonného zástupce;
- souhlas s hospitalizací v nemocnici a psychiatrické léčebně, je-li nutná;
- souhlas s provedením lékařského vyšetření v případě podezření dítěte na požití návykových látek;
- zastupování dítěte při jednání a rozhodování o psychologickém vyšetření;

¹¹ § 42a odst. 3 písm. b) bod 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

- souhlas s přestoupením na jinou školu, učiliště, včetně vyřízení administrativních úkonů s tím spojených;
- souhlas s účastí dítěte na letních táborech a pobytech mimo ZDVOP“.

Ředitel zařízení má ze zákona¹² právo zastoupit dítě v běžných záležitostech (plná moc je zbytečná). Ve významných záležitostech by dítě neměl zastupovat ani na základě plné moci, s ohledem na střet zájmů. V takových případech necht' zařízení podá soudu podnět k ustanovení opatrovníka ad hoc, a to nejlépe ve spolupráci orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Za významné záležitosti je třeba dle právní úpravy a judikatury považovat zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, volbu vzdělání či vycestování do ciziny¹³ (výše vyjmenované pasáže formuláře).

Navrhuji proto z formuláře plné moci vyloučit ustanovení o zastoupení dítěte ve významných záležitostech a formulář vůbec nepoužívat na případy dětí svěřených do zařízení rozhodnutím soudu. Ostatní případy využití formuláře popisují dále.

Opatření:

- 4) vyloučit z formuláře plné moci ustanovení o zastoupení dítěte ve významných záležitostech (bezodkladně),**

3.2 Zastupování dětí umístěných na základě dohody či souhlasu

Dle dikce zákona může ředitel zastoupit v běžných záležitostech dítě umístěné na základě kteréhokoliv z právních titulů. Je-li však dítě umístěno do zařízení na základě žádosti obecního úřadu se souhlasem rodiče, na základě žádosti dítěte se souhlasem rodiče, nebo na základě žádosti zákonného zástupce, lze zastoupení omezit či vyloučit. Proto by při uzavírání dohody či poskytnutí souhlasu s pobytem měl být zákonný zástupce upozorněn, že při absenci ujednání o omezení či vyloučení zastoupení vzniká řediteli ze zákona oprávnění zastoupit dítě v běžných záležitostech.

Opatření:

- 5) při uzavírání dohody či udělování souhlasu s pobytem poučit rodiče o zákonném zastoupení v běžných záležitostech a možnosti jeho omezení či vyloučení (průběžně).**

¹² § 42a odst. 3 písm. a) bod 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹³ § 877 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

3.3 Účast zákonného zástupce na rozhodování o běžných záležitostech

Je-li to možné, měl by o běžných záležitostech dítěte rozhodovat zákonný zástupce i v případech, kdy dítě může ze zákona zastoupit ředitel zařízení. Ředitel má dítě zastoupit, pokud souhlas zákonného zástupce nemohl obstarat a hrozilo nebezpečí z prodlení.

To proto, že i zastoupení v běžných záležitostech může vést k nežádoucímu oslabení vazby mezi zákonným zástupcem a umístěným dítětem, byť během relativně krátkého pobytu dítěte v zařízení.

Opatření:

- 6) v případě zastoupení v běžných záležitostech doložit nemožnost obstarání souhlasu zákonného zástupce (průběžně).**

Pobyt dítěte v zařízení

4. Návštěvy

4.1 Návštěvní řád ZDVOP

V návštěvním řádu ZDVOP je mimo jiné uvedeno, že návštěvní dny pro zákonné zástupce jsou stanoveny na první sobotu a neděli v měsíci. Dále, že mimořádné návštěvy povoluje ředitel, že jsou návštěvy povinny respektovat zákaz návštěv restauračních zařízení s dítětem a že je zakázáno předávat dítěti jídlo zhotovené doma, nebo podléhající rychlé zkáze. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí neupravuje výslovně právo dítěte umístěného v zařízení přijímat návštěvy rodičů. Příliš striktní návštěvní režim může představovat podstatný zásah do práva na rodinný život. Rodičovská odpovědnost, která zahrnuje povinnost a právo rodičů spočívající v udržování osobního styku s dítětem však trvá i v případě dítěte umístěného v zařízení.¹⁴ Osobní styk a prohlubování vzájemné vazby mezi rodiči a dítětem je nanejvýš žádoucí. Styk mezi rodiči a dítětem zvyšuje zpravidla pravděpodobnost co nejrychlejšího návratu dítěte zpět do rodiny. K tomu má veškerá péče zařízení směřovat. Proto není vhodné klást návštěvám rodičů nepřiměřená organizační či administrativní omezení. Rodič by měl mít možnost navštívit dítě v podstatě kdykoliv v jeho volném čase s tím, že návštěva nepřiměřeně nezasáhne do chodu zařízení. Ani ohlášení návštěvy nemůže být podmínkou pro „mimořádnou“ návštěvu. Zařízení nemůže rodičům zakazovat, kam s dítětem během návštěvy nesmí jít, co mu nesmí přinést atd. Výše uvedené se samozřejmě týká i jiných osob, které dítě navštíví.

Opatření:

- 7) změnit návštěvní řád a upravit dobu návštěv tak, aby rodiče mohli dítě navštívit kdykoliv v jeho volném čase (bezodkladně),**
- 8) změnit ustanovení o zákazu návštěv restauračních zařízení a předávání jídla (bezodkladně).**

4.2 Zákaz a přerušení návštěvy

Vnitřní řád zařízení upravuje v čl. 12 oprávnění ředitelky zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí, jde-li o děti umístěné v zařízení na základě rozhodnutí soudu.¹⁵ Vnitřní řád nikterak neupravuje možnost zakázat nebo přerušit návštěvu dítěte umístěného v zařízení na základě jiného právního titulu. Vnitřní řád, na který musí odkazovat dohoda¹⁶ i souhlas

¹⁴ § 858 občanského zákoníku

¹⁵ § 42a odst. 3 písm. a) bod 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁶ § 42 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

s pobytem,¹⁷ by měl upravovat oprávnění ředitele zakázat nebo přerušit návštěvu nevhodně chovajících se osob i v případě dětí umístěných na základě jiných právních titulů, než je soudní rozhodnutí. Ve vnitřním řádu upravené právo, či spíše povinnost ředitele zasáhnout vůči nevhodně se chovající návštěvě představuje nástroj, který ředitele, ale i zaměstnance a děti chrání.

Opatření:

- 9) upravit vnitřní řád a upravit možnost zakázat či přerušit návštěvu nevhodně se chovající osoby u dětí umístěných na základě jiných právních titulů, než je rozhodnutí soudu (bezodkladně).**

5. Povolení pobytu dítěte mimo zařízení

5.1 Dítě umístěné na základě žádosti obecního úřadu se souhlasem rodiče

Dítě E. je umístěno v zařízení na základě žádosti obecního úřadu se souhlasem rodičů. Z dokumentace vyplývá, že rodiče požádali o povolení pobytu dítěte mimo zařízení. Zařízení požádalo příslušný obecní úřad o vyjádření, ten udělil písemný souhlas a následně ředitelka pobyt povolila. Povolování pobytu dítěte mimo zařízení u rodičů se nevztahuje na děti, které jsou v zařízení umístěny na základě žádosti obecního úřadu se souhlasem rodiče, na základě žádosti dítěte se souhlasem rodiče, nebo na základě žádosti zákonného zástupce dítěte.¹⁸ Pobyt takového dítěte mimo zařízení není třeba povolat.

Opatření:

- 10) upustit od rozhodování o žádostech o povolení pobytu dítěte mimo zařízení, vyjma případů dětí umístěných do zařízení na základě rozhodnutí soudu (bezodkladně).**

5.2 Úprava pobytu dítěte mimo zařízení v návštěvním řádu ZDVOP

Návštěvní řád ZDVOP uvádí: „Pobyty dětí mimo ZDVOP povolujeme v rodině pouze na základě písemné žádosti rodičů a písemného souhlasu (doporučení) OSPOD, v souladu s vnitřním řádem. Pokud si dítě svým chováním a neplněním povinností, nebo jiným porušováním řádu DD návštěvu nezaslouží, může mu být návštěva zkrácena.“ V případě dětí, které jsou umístěny do zařízení na základě žádosti obecního úřadu se souhlasem rodičů, na základě žádosti dítěte se souhlasem rodičů, nebo na základě žádosti zákonného zástupce dítěte, nemůže zařízení aplikovat režim povolování pobytu mimo zařízení. Jedná se o smluvní pobyt. Zařízení nemůže u dětí umístěných na základě výše uvedených právních titulů pobyt mimo zařízení nepovolit, zakázat či zkrátit. Pro každý pobyt takového dítěte mimo zařízení je potřeba souhlasu zákonného zástupce, jenž

¹⁷ § 42 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁸ § 42 odst. 7 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

požádal o umístění dítěte, nebo jenž souhlasil s pobytem dítětem v zařízení. Dohoda¹⁹ a obdobně i soukromoprávní souhlas zákonného zástupce s pobytem dítěte v zařízení²⁰ by měl upravit možnost pobytu dítěte mimo zařízení, včetně okruhu osob, u nichž bude dítě pobývat. Zařízení nemůže sankcionovat žádné dítě, tedy ani dítě umístěné na základě rozhodnutí soudu, za neplnění povinností či porušování řádu, zákazem pobytu mimo zařízení.

Opatření:

- 11) změnit vnitřní řád a požadovat souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností k povolení pobytu dítěte mimo zařízení jen u dětí umístěných na základě rozhodnutí soudu (bezodkladně),**
- 12) u dětí umístěných na základě jiného právního titulu, než je rozhodnutí soudu, zajišťovat pro každý pobyt mimo zařízení souhlas zákonného zástupce, který uzavřel dohodu či souhlasil s pobytem (průběžně),**
- 13) u dětí umístěných na základě jiného právního titulu, než je rozhodnutí soudu, upravit v dohodě či souhlasu s pobytem možnost pobytu mimo zařízení a vymezit okruh osob, u nichž budou moci pobývat (bezodkladně),**
- 14) změnit návštěvní řád a nepodmiňovat „povolování“ pobytu mimo zařízení chováním dítěte (bezodkladně).**

6. Kontrola závadnosti obsahu zásilek

Při otevření balíkové zásilky adresované dítěti a obsahující cigarety byla přítomna pracovnice v sociálních službách. Oprávnění svědčí ze zákona řediteli.²¹ Delegovat na pracovnice v sociálních službách pravomoc být přítomen při otevření balíkové zásilky a moci uschovat závadný obsah zásilky není vhodné. Tyto pravomoci má vždy vykonávat ředitel zařízení.

Opatření:

- 15) kontrolu obsahu balíkové zásilky a případnou úschovu závadného obsahu provádí ředitel/ka zařízení (bezodkladně).**

¹⁹ § 42 odst. 8 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁰ § 42 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

²¹ § 42a odst. 3 písm. a) bod 2o sociálně-právní ochraně dětí.

7. Zabezpečení odborného poradenství a pomoci

7.1 Sociální práce

Sourozenci C a D jsou v zařízení umístěni na základě žádosti zákonných zástupců od 29. 2. 2016. Důvodem pro umístění jsou finanční, bytové a později doplněné zdravotní důvody. Podle posouzení důvodnosti pobytu nezletilých dětí se „rodina dostala do kritického bodu své obtížné situace, kdy

XX
XX
XX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX Během prvních 14 dnů pobytu telefonovali rodiče staršímu dítěti sedmkrát, dítě rodičům dvakrát. V „Deníku“ mladšího dítěte je dne 9. 3. 2016 uvedeno, že dítě večer plakalo, chtělo maminku, a nemohlo usnout. Rodiče děti v zařízení nenavštívili. Podle sdělení pracovníků zařízení to bylo z finančních důvodů. Dne 29. 3. 2016 sdělil otec telefonicky sociální pracovníci, že na přelomu dubna a května tohoto roku si bude chtít vzít děti zpět k sobě, mají prý už byt a matka dětí si našla práci. Dle sdělení zařízení spolupracují rodiče intenzivně s občanskou poradnou, již si sami našli. Spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany rodiče děti odmítají. Je zřejmé, že rodiče mají o děti zájem, mobilizují své síly a snaží se situaci řešit. Z dokumentace nevyplývá, že by zařízení ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany, resp. kurátory pro dospělé, hledalo řešení, které by rodině umožnilo být pospolu. Např. využít pobytovou službu v azylovém domě. Zařízení mělo vyvinout úsilí vedoucí k tomu, aby bylo rodičům zajištěno odborné poradenství a pomoci jim při vyřizování sociálních dávek (např. dávku mimořádné okamžité pomoci na cestu do zařízení). „Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je zařízením sociálně-právní ochrany, proto by sociální práce s dětmi a jejich rodinami měla být významnou součástí chodu zařízení. ... Rodině umístěného dítěte by zařízení mělo pomoci při vyřizování záležitostí týkajících se dítěte (např. pomoc se zajištěním sociálních dávek)“,²² neboť „rodiče své děti do zařízení umísťují velmi často z důvodu nedostatku peněz či bydlení, nebo z jiných sociálně-ekonomických důvodů, což samozřejmě není - za předpokladu, že se s rodinou dále nepracuje - vhodným řešením.“²³

Zásadní problém představuje měsíční absence fyzického kontaktu mezi rodiči a dětmi. Tato situace je pro všechny, a zejména pro mladší dítě předškolního věku, výrazně traumatizující.

²² Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 512-513 s.

²³ Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 489 s.

Opatření:

- 16) hledat řešení, které by umožnilo rodině být co nejdříve spolu, např. hledat vhodnou pobytovou sociální službu, a to ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany a dalšími úřady (průběžně),**
- 17) zaměřit se na sociální práci s dětmi a jejich rodinami, např. jim pomáhat se zajištěním dávek státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi apod. (průběžně).**

Pomoc dítěti a rodině

8. Zabezpečení odborného poradenství a pomoci

8.1 Výchovní péče

Výchovnou péči zajišťují pracovníci v sociálních službách. Jejich přístup k dětem je vstřícný. Ve vztahu k dětem mladšího školního věku a k dětem předškolního věku uplatňují spontánní fyzický kontakt s pochováním, pohlazením a pochvalou. Děti jsou zvyklé odložit potřebu aktuálního kontaktu s „tetou“ a vyčkat na budoucí vhodnou chvíli. Mají zkušenost, že odložení kontaktu neznamena jeho zrušení, což naplňuje požadavek emočního sycení i nabídku žádoucího sociálního chování. Děti mají k pracovníkům zařízení, zejména k „tetám“, důvěru. Se svými problémy se jim běžně svěřují.

8.2 Výchovné působení pracovníků v sociálních službách

Děti, zejména v pubertálním věku, které se chovají nežádoucím způsobem, např. jsou verbálně, či mimořádně i brachiálně agresivní, se snaží pracovníci v sociálních službách „umravnit“. Apelují na vůli dětí a nutnost slušnosti, případně upozorní na zákaz sledování televize, hraní her na počítači. Jedno dítě, v souladu se svým individuálním plánem, udělá za nevhodné chování 10 kliků, či několikrát opíše větu „budu se chovat slušně“. V krajním případě oddělí sociální pracovníci aktéry verbálního konfliktu či „dětské strkanice“ od sebe. Snaha po nápravě nežádoucích projevů chování nese mnohdy známky velké laické snahy, která ale nepřináší zlepšení. Na obou stranách, jak u pracovníků v sociálních službách, tak i u pubertálních dětí, dochází ke zklamání ze selhání. Účinnější prostředky k nápravě chování dětí nejsou a ani nemohou být v rejstříku pracovníků v sociálních službách. Do nápravy více problémového chování dětí musí být zapojena také psychologka, případně jiní odborníci.

Opatření:

- 18) zajistit, aby pracovníci v sociálních službách pomáhali zajistit výchovnou péči i další odborníci (průběžně).**

8.3 Psychologická péče

Devítileté dítě A. je v zařízení od 18. 10. 2015. Jedná se o dítě xxxxxxxxxxxxxxxx, které měl v péči otec žijící s přítelkyní. Matka neměla s dítětem od kojeneckého věku kontakt, zájem projevila nyní díky iniciativě zařízení. Z dokumentace vyplývá, že se psychologka zařízení věnovala dítěti pětkrát, a to dne 29. 10. 2015, 20. 11. 2015, 11. 1. 2016, 19. 2. 2016 a 31. 3. 2016. Zařízení čelí několika zásadním výzvám, které prozatím neřešilo, ale řešit bude muset. Krokovat zájem matky o dceru. Pomoci ukotvit a uspořádat vztah dítěte k otcově přítelkyni, která byla doposud pro dítě matkou. Pomoci dítěti vyrovnat se s traumaty a zpracovat fakt, že xxxxxxxxxxxxxxxx. Pomoci mu vyrovnat se se skutečností, že ho nebude otec po nějakou dobu navštěvovat a nebude mu telefonovat.

Pracovnice v sociálních službách neměly příležitost poradit se psychologkou o tom, jakou vhodnou odpověď dát dítěti na otázku, proč mu otec netelefonuje. Psycholožku „neměly po ruce“, řešení hledaly samy a laicky improvizovaly. Pracovnice tak dítěti sdělily, že je otec v nemocnici, ze které mu zatelefonoval nemůže. Psycholožka se nemůže věnovat dítěti v dostatečném rozsahu a podílet se s ostatními na zajištění komplexní pomoci a péče, neboť její přítomnost v zařízení neodpovídá potřebám tohoto konkrétního dítěte. Zařízení není s to zajistit tomuto dítěti při stávajícím zapojení psychologky do poskytované péče potřebnou psychologickou pomoc. Ta je v zařízení přítomna nepravidelně, zpravidla jednou za tři až čtyři týdny na dvě až tři hodiny. Zařízení musí zajistit, aby rozsah pomoci poskytované psychologem odpovídal potřebám umístěných dětí.

Opatření:

- 19) zajistit umístěným dětem včasnou odbornou péči prostřednictvím psychologa (průběžně).**

8.4 Krizová intervence jako forma okamžité pomoci

Při umístění dítěte vyplňuje sociální pracovníce s dítětem formulář „Vstupní rozhovor s dítětem“. Zjišťují se potřeby a zájmy dítěte, např. v kolik vstává, v kolik usíná, oblíbené a neoblíbené jídlo, oblíbená hračka, pohádka či film, oblíbený sport, hudba, zájmy a koníčky. Rozhovor dítěte s psychologkou probíhá v závislosti na přítomnosti psychologky v zařízení. U některých dětí až po 4 týdnech od umístění. Dítě odloučené od rodičů vyžaduje bezprostředně po umístění minimálně základní krizovou intervenci. Důkladné a včasné psychologické vyšetření a krizová intervence je nezbytnou podmínkou pro zajištění okamžité pomoci šité na míru konkrétnímu dítěti. Zejména v případech, kdy zařízení ještě nedisponuje individuálním plánem ochrany dítěte. Krizovou intervenci mohou poskytovat také sociální pracovníce. Nezbytné však je, aby absolvovaly příslušné vzdělávací programy. Stávajíc formulář na splnění podobné ambice neaspiruje. V rámci sociálně-právní ochrany musí zařízení zajistit dítěti bezprostřední krizovou intervenci, případně psychologické vyšetření.

Sourozenci C a D jsou v zařízení umístěni na základě žádosti zákonných zástupců od 29. 2. 2016. Sourozenci nesou odloučení od rodičů těžce, mladší dítě pláče a stýská se mu po mamince. Psycholožka zařízení doposud, tj. ke dni 30. březnu 2016, s těmito dětmi nehovořila. Časová prodleva mezi umístěním sourozenců a první intervencí psychologa je příliš dlouhá. Okamžitá pomoc musí spočívat také v odborné a včasné psychologické péči.

Opatření:

- 20) nutnost zvýšit úvazek psychologa, aby zařízení mohlo zajistit poskytování odborné péče v rozsahu, který děti potřebují (do 3 měsíců).**

8.5 Poradenství dítěti a rodičům

Poradenské rodičům je poskytováno telefonicky. Jedná se spíše o informování o tom, jak dítě prospívá a jak se mu daří. Rodiče mají možnost kdykoliv zatelefonovat a informovat se o situaci dítěte. Jednomu rodiči zařízení poradilo, aby během velikonoční propustky stanovil pro dítě pravidla, včetně hodiny návratu zpět domů, a aby požadoval dodržení tohoto pravidla. Tato zcela jistě cenná rada je však spíše ojedinělým důkazem toho, že zařízení plní svou povinnost a poskytuje poradenství osobám odpovědným za výchovu.²⁴ Detailnější informace o poskytovaném poradenství se v dokumentaci dětí nenacházejí a pracovníci zařízení žádné další neuvedli. Aktivita zařízení směrem k rodičům a případné poradenství je spíše vyčkávací. Chybí bezprostřední iniciativa zařízení od prvních dnů umístění dítěte k naplnění „okamžité“ pomoci s tím, že i prostřednictvím poradenství budou do řešení situace dítěte zapojeni jeho rodiče.

Opatření:

21) poskytovat rodičům poradenství, a to bezprostředně po umístění dítěte do zařízení, aby tak pomoc byla okamžitá (průběžně).

8.6 Zajištění zdravotních služeb a sanace rodiny

[illegible]

²⁴ § 42a odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁵ § 42a odst. 1 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁶ § 42 zákona o zdravotních službách.

²⁷ § 31 odst. 5 zákona o zdravotních službách.

²⁸ § 41 odst. 2 zákona o zdravotních službách.

Opatření:

- 22) spolupracovat vždy s rodinou dítěte (průběžně),**
- 23) podílet se v případech, kdy je to vhodné, a to ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany, na sanaci rodiny (průběžně),**
- 24) v případě dětí umístěných na základě rozhodnutí soudu spolupracovat s poskytovatelem zdravotní služby, vyžádat si a poskytnout informace, které umožní komplexnější péči o dítě (průběžně).**

8.7 Péče o děti s poruchami chování

Dítě E. bylo od října do prosince roku 2015 umístěno ve středisku výchovné péče. Ze zprávy z pobytu ve středisku vyplývá, že jde o dítě s poruchami chování. Doporučení zní umístit dítě v případě těžkostí do dětského domova se školou. V zařízení je dítě umístěno od 4. 3. 2016 na žádost Městského úřadu C. se souhlasem rodiče. Důvodem pro umístění jsou výchovné problémy a závadné chování, např. záškoláctví a přestupky. Dítě s psychologkou ještě nehovořilo, první rozhovor měl proběhnout dne 31. 3. 2016. Psycholožka doposud zprávu ze střediska výchovné péče nečetla. Již během prvních týdnů pobytu v zařízení se objevují výchovné problémy, např. těžkosti s uznáváním autority ve škole. Dítě je přesvědčeno, že v zařízení musí být do konce srpna 2016 a pak se vrátí domů, kde to snad bude zvládat. Je zřejmé, že dítě má dlouhodobý etopedický problém. Ten je třeba etopedicky řešit. Šance zvládnout problém s příznivou prognózou do budoucna bez pobytu v etopedickém zařízení a bez pobytové terapeutické intervence není pravděpodobná. Pobyt v odborném etopedickém zařízení nemusí být dlouhodobý. Dítě musí být vedeno odbornými pedagogickými, či speciálně-pedagogickými pracovníky, nikoli jen pracovníky v sociálních službách. Momentálně není v silách dítěte či pracovníků v sociálních službách problémy zvládnout, ačkoli by všichni chtěli. Spíš jde o to, nepromarnit příležitost formativního pubertálního období a nevystavovat dítě nadějně k terapii dalšímu selhání po propuštění ze zařízení. Je vhodné dodržet doporučení střediska výchovné péče, a neoddalovat vřazení dítěte do etopedického zařízení, které již ostatně zařízení plánuje.

Opatření:

- 25) zohledňovat a vyhodnocovat při práci s dítětem posudky jiných odborných zařízení, které již s dítětem pracovaly (průběžně).**

Dítě B. je v zařízení umístěno od 22. 1. 2016. Jedná se o jeho třetí pobyt v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Důvodem jsou výchovné problémy. Dítě je v zařízení umístěno na základě žádosti zákonného zástupce. Dítě trpí závažnými psychosomatickými potížemi. Zařízení se je snaží řešit, avšak neúspěšně. Neodborná snaha může vyústit v prohloubení potíží.²⁹

²⁹ Deník dítěte, zápis ze dne 18. 2. 2016: „xxxxxxxxxxxxxxxxxx“.

Bezradnost při řešení potíží jak ze strany zařízení, tak ze strany dítěte, svědčí o tom, že obě strany víc chtějí, než mohou. Zařízení musí dítěti zajistit odbornou psychoterapeutickou pomoc.

Opatření:

26) zajistit dítěti odbornou psychoterapeutickou pomoc (bezodkladně).

9. Spolupráce zařízení a orgánu sociálně-právní ochrany

9.1 Individuální plán ochrany dítěte

Dítě F. využívalo služeb zařízení od 13. 4. 2015. Zařízení požádalo orgán sociálně-právní ochrany o zaslání individuálního plánu ochrany dítěte až v srpnu 2015. Jeho absence představuje zásadní nedostatek pro poskytování sociálně-právní ochrany v zařízení.³⁰ Zařízení musí bezodkladně požádat příslušný orgán sociálně-právní ochrany o dodání individuálního plánu ochrany dítěte. Ten ho totiž vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence.³¹

Opatření:

27) vyžádat si bezodkladně po umístění dítěte do zařízení individuální plán ochrany dítěte (průběžně).

10. Pomoc rodině

10.1 Zajištění práce s rodinou a nácviku rodičovských dovedností

Z dokumentace dítěte E. vyplývá, že mu rodiče nedokáží stanovit jasná a pevná pravidla. Dítě se dopustilo krádeží, je agresivní a záškolák. Dle individuálního plánu ochrany potřebuje dítě pravidelný režim a jasná pravidla. Matka navštívila zařízení, když dítě do zařízení nastoupilo. Tehdy hovořila s ředitelkou. Následně pak zařízení navštívila po 3 týdnech, když přivezla dítě z velikonočního pobytu. Dítě předala pracovnícím v sociálních službách. Při předání dítěte nehovořila se sociální pracovníci, s psychologkou ani s klíčovou pracovnící. Zařízení by mělo poskytnout matce odbornou pomoc, aby si v rámci nácviku rodičovských dovedností osvojila schopnost stanovit dítěti jasná pravidla a vyžadovala jejich dodržování. Bez odborné pomoci pravděpodobně matka nepomůže dítěti překonat jeho etopedický problém. Šance, že dítě obstojí po návratu do rodinného prostředí a vyloučí umístění ve školském zařízení, které doporučovalo středisko výchovné péče, bude větší, pokud zařízení pomůže matce získat výše uvedenou dovednost.

³⁰ § 42a odst. 1 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

³¹ § 10 odst. 5 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Opatření:**28) zajišťovat nácvik rodičovských dovedností (průběžně).****10.2 Multidisciplinární spolupráce**

Zařízení má upraven způsob předávání informací.³² Pracovnice v sociálních službách zapisují do deníku dítěte každý den podrobné informace o tom, co se dělo ve škole, co dítě dělalo odpoledne, že psalo diktát a procvičovalo vyjmenovaná slova po souhlásce „m“. Záznamy nejsou primárně zaměřeny na sledování chování, které má souvislost s důvodem umístění dítěte a individuálním plánem péče. Každodenní popis stereotypních událostí je pracný, časově náročný a pro vyřešení problému dítěte nepodstatný.

Opatření:**29) shromažďovat o dítěti informace nezbytné pro vyřešení jeho situace (průběžně).****10.3 Individuální plán péče**

Individuální plán péče vypracovává klíčová pracovnice spolu s dítětem. Klíčovou pracovnící je pracovnice v sociálních službách. Rodiče dětí nejsou do plánování a formulování cíle aktivně zapojováni. V lepším případě jsou o individuálním plánu informováni. Jejich zapojení do tvorby plánu je příležitostí pro posílení vazby mezi dítětem a rodiči. Zároveň by tak dítě mělo příležitost akceptovat rodiče v jejich rodičovské roli. Dítě by mohlo zjistit, že rodiče chtějí to, co chce zařízení, a naopak. Plánováním bez rodičů je rodičovská role v podstatě eliminována. Upozorňuji také na to, že klíčovým pracovníkem pro plánování by měl být sociální pracovník.³³ Ten by měl spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany jak na vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny, tak na tvorbě a naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.³⁴ Sociální pracovník je ten, který má mít přehled o možnostech a organizacích, které mohou poskytnout jinou a další odbornou pomoc, kterou zařízení samo poskytnout nedokáže. K provázení rodičů je třeba větší odbornost, než kterou disponují pracovnice v sociálních službách. V této souvislosti chci upozornit na to, že zařízení musí využít každou příležitost, kdy se rodič dostaví do zařízení, aby ho do plánování či vyhodnocování a naplňování plánů zapojilo. Bylo by vhodné lépe sladit přítomnost rodičů v zařízení, když přivázejí děti z víkendového pobytu, či přicházejí navštívit dítě, s přítomností psychologa, nebo sociální pracovnice. Je to jedinečná příležitost pro zhodnocení pobytu dítěte a další krokování péče a podpory rodině ze strany zařízení. S rodiči by měly komunikovat i pracovnice v sociálních službách, neboť zajišťují výchovnou péči o děti a mají velmi cenné a detailní poznatky o dětech.

³² Standard č. 11 – Předávání informací

³³ Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, MPSV 2014, str. 94 a 97.

³⁴ Komentář k § 42a bod 2

Opatření:

- 30) zapojit do tvorby plánu péče také rodiče (průběžně),**
- 31) využívat všechny příležitosti pro komunikaci odborných pracovníků zařízení s rodiči dítěte (průběžně).**

10.4 Spolupráce s rodinou

Dítě B. žije ve společné domácnosti s otcem a jeho přítelkyní, s níž má konfliktní vztah. Matka dítěte žije v cizině a o dítě nejeví několik let zájem. Dítě se i během pobytu v zařízení vzdělává ve stejné základní škole v místě svého bydliště, kde se vzdělávalo před umístěním do zařízení. Každý všední den je tak fyzicky v dosahu svého bydliště a otce. S xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx otcem se dítě od okamžiku stávajícího pobytu v zařízení nevidělo. Zařízení zatím neiniciovalo setkání dítěte s otcem. Ten je pro dítě perspektivně důležitou osobou. Zařízení by v tomto případě mělo pracovat na vzájemné vztahové podpoře otce a dítěte. Jeho povinností je s rodinou dítěte spolupracovat.³⁵

Opatření:

- 32) spolupracovat s rodinou a zajistit vztahovou podporu (průběžně).**

³⁵ § 42a odst. 1 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Prostředí

11. Koexistence s dětským domovem

11.1 Ubytování

Zařízení se nachází ve dvou budovách. Hlavní zařízení se nachází v nájemním bytovém domě na návsi. Tvoří ho dvě spojené bytové jednotky. Každý byt tvoří čtyři ložnice s kapacitou sedmi lůžek, kuchyň a společenská místnost. Byty připomínají běžnou domácnost. Vedlejší zařízení, tj. dva pokoje se dvěma lůžky, je umístěno v budově dětského domova. Vedlejší zařízení je údajně využíváno pouze v případě sourozeneckých skupin, když by jedno z dětí bylo umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a jiné do dětského domova. Hlavní a vedlejší zařízení jsou od sebe vzdáleny přibližně 3 minuty chůze.

11.2 Stravování

Snídaně a večeře dětí z hlavního zařízení probíhají vždy v hlavním zařízení v budově na návsi. Pokud děti neobědvají ve škole, obědvají v budově dětského domova. Víkendové obědy probíhají také v budově dětského domova. Jednou za tři týdny připravují víkendové obědy tety společně s dětmi v hlavní budově.

12. Pokoje dětí a soukromí

12.1 Pokoje

Dětské pokoje v hlavní budově jsou jednolůžkové či dvoulůžkové, což představuje výhodu pro zajištění soukromí dětí. Pokoje nejsou uzamykatelné. Na pokojích není žádný uzamykatelný nábytek, např. skříň, skříňka či psací stůl. Děti by s ohledem na své schopnosti měly mít možnost uložit si bezpečně věci, ke kterým mají zvláštní citový vztah, případně i věci finančně dražší, např. mobilní telefon.

Opatření:

- 33) zajistit uzamykatelné pokoje s ohledem na individuální potřeby a schopnosti dětí (do 6 měsíců),**
- 34) zajistit vlastní uzamykatelný prostor na pokoji s ohledem na individuální potřeby a schopnosti dětí (do 6 měsíců).**

13. Toalety a sprchy

13.1 Uzamykatelnost

Toalety ani koupelny nejsou uzamykatelné. Potřeba soukromí při každodenních hygienických činnostech se zvyšuje s věkem dítěte. Zařízení se musí přizpůsobit potřebám dětí, které jsou v něm umístěny.

Opatření:

- 35) vybavit toalety a sprchy uzamykatelnými mechanismy, např. bezpečnostním zámkem, který lze odemknout v případě potřeby zvenku (do 6 měsíců).**

Personál

14. Počet a zařazení

V zařízení pracuje jedna sociální pracovníce na plný úvazek, druhá má úvazek 0,25. Zařízení udává kapacitu 20 lůžek, fyzicky disponovalo 18 lůžky. Zařízení přitom má mít vždy v pracovním poměru v rozsahu úvazku 1,0 sociálního pracovníka minimálně na každých 10 umístěných dětí.³⁶

Při naplnění kapacity není zařízení schopno dostát požadavku uvedeného standardu.

15. Genderový poměr

V dokumentaci některých dětí bylo uvedeno, že potřebují mužský vzor. Ten však v zařízení nemají, jelikož výchovnou péči zajišťují pouze ženy.

Opatření:

36) zaměstnat jako pracovníka v sociálních službách také muže (průběžně).

³⁶ Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, Příloha 3, standard č. 6, kritérium 6b.

Závěr

Velmi pozitivně hodnotím citlivý přístup zařízení k dětem, domácí a rodinou atmosféru, která v zařízení panuje. Ve zprávě, která je ve snaze o srozumitelnost poměrně dlouhá, uvádím problémy, které přesto při poskytování sociálně-právní ochrany dětem vyžadujícím okamžitou pomoc vidím, a navrhuji k nim opatření k nápravě.

Některé nedostatky může zařízení poměrně snadno odstranit, například shromažďovat jen ty informace o průběhu dne a chování dítěte, které se týkají důvodu jeho umístění v zařízení. Upravit formulář plné moci a nevyžadovat zmocnění k zastupování v záležitostech, ve kterých ředitel zařízení dítě nemůže zastoupit ani na základě plné moci. Změnit praxi povolování pobytu mimo zařízení u dětí, které nejsou do zařízení umístěny na základě soudního rozhodnutí.

Realizace jiných opatření bude pro zařízení snazší, když bude mít na zřeteli, co je jeho posláním. Tím je okamžitá pomoc dítěti za účelem jeho co možná nejrychlejšího návratu zpět do rodiny.

Proto musí zařízení kromě uspokojení základních životních potřeb dětí, tj. „střechy nad hlavou“, zajistit včasnou a rozsahem dostatečnou péči psychologa. Musí klást větší důraz na sociální práci s dítětem a rodinou, pomoci vyřizovat rodině sociální dávky, zajišťovat, i prostřednictvím jiných subjektů, terapií a nácvik rodičovských a dalších dovedností nezbytně potřebných pro péči a výchovu dítěte. Poskytovat rodičům poradenství, spolupracovat s rodinou a zapojit ji do individuálního plánování.

Na druhou stranu jsem si vědoma toho, že rozsahem dostatečnou psychologickou péči může zařízení zajistit jen ve spolupráci se zřizovatelem.

Připomínky a nedostatky uvedené ve zprávě vycházejí z konkrétních zjištění a věřím, že je zařízení přijme pozitivně jako výzvu k poskytování kvalitnější sociálně-právní ochrany.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	• upravit písemnou dohodu o umístění dítěte na základě žádosti zákonného zástupce a vyloučit z ní ustanovení o povolování pobytu dítěte mimo zařízení (opatření 2) • vyloučit z formuláře plné moci ustanovení o zastoupení dítěte ve významných záležitostech (opatření 4) • změnit návštěvní řád a upravit dobu návštěv tak, aby rodiče mohli dítě navštívit kdykoliv v jeho volném čase (opatření 7) • změnit ustanovení o zákazu návštěv restauračních zařízení a předávání jídla (opatření 8) • upravit vnitřní řád a upravit možnost zakázat či přerušit návštěvu nevhodně se chovající osoby u dětí umístěných na základě jiných právních titulů, než je rozhodnutí soudu (opatření 9) • upustit od rozhodování o žádostech o povolení pobytu dítěte mimo zařízení, vyjma případů dětí umístěných do zařízení na základě rozhodnutí soudu (opatření 10) • změnit vnitřní řád a požadovat souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností k povolení pobytu dítěte mimo zařízení jen u dětí umístěných na základě rozhodnutí soudu (opatření 11) • u dětí umístěných na základě jiného právního titulu, než je rozhodnutí soudu, upravit v dohodě či souhlasu s pobytem možnost pobytu mimo zařízení a vymezit okruh osob, u nichž budou moci pobývat (opatření 13) • změnit návštěvní řád a nepodmiňovat „povolování“ pobytu mimo zařízení chováním dítěte (opatření 14) • kontrolu obsahu balíkové zásilky a případnou úschovu závadného obsahu provádí ředitel/ka zařízení (opatření 15) • zajistit dítěti odbornou psychoterapeutickou pomoc (opatření 26)
Do 3 měsíců	• nutnost zvýšit úvazek psychologa, aby zařízení mohlo zajistit poskytování odborné péče v rozsahu, který děti potřebují (opatření 20)
Do 6 měsíců	• zajistit uzamykatelné pokoje s ohledem na individuální potřeby a schopnosti dětí (opatření 33) • zajistit vlastní uzamykatelný prostor na pokoji s ohledem na individuální potřeby a schopnosti dětí (opatření 34) • vybavit toalety a sprchy uzamykatelnými mechanismy, např. bezpečnostním zámkem, který lze odemknout v případě potřeby zvenku (opatření 35)

Průběžná

- důkladně ověřovat právní titul pro umístění každého dítěte; v případě umístění na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností ověřovat udělení souhlasu zákonného zástupce s pobytem dítěte, či nařízení předběžného opatření v zákonných lhůtách; v případě absence souhlasu či nařízení řešit situaci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany (opatření 1)
- komunikovat s orgánem sociálně-právní ochrany, a pokud pominou důvody pro další pobyt dítěte v zařízení, bezodkladně dát soudu podnět ke zrušení umístění dítěte (opatření 3)
- při uzavírání dohody či udělování souhlasu s pobytem poučit rodiče o zákonném zastoupení v běžných záležitostech a možnosti jeho omezení či vyloučení (opatření 5)
- v případě zastoupení v běžných záležitostech doložit nemožnost obstarání souhlasu zákonného zástupce (opatření 6)
- u dětí umístěných na základě jiného právního titulu, než je rozhodnutí soudu, zajišťovat pro každý pobyt mimo zařízení souhlas zákonného zástupce, který uzavřel dohodu či souhlasil s pobytem (opatření 12)
- hledat řešení, které by umožnilo rodině být co nejdříve spolu, např. hledat vhodnou pobytovou sociální službu, a to ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany a dalšími úřady (opatření 16)
- zaměřit se na sociální práci s dětmi a jejich rodinami, např. jim pomáhat se zajištěním dávek státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi apod. (opatření 17)
- zajistit, aby pracovním v sociálních službách pomáhali zajistit výchovnou péči i další odborníci (opatření 18)
- zajistit umístěným dětem včasnou odbornou péči prostřednictvím psychologa (opatření 19)
- poskytovat rodičům poradenství, a to bezprostředně po umístění dítěte do zařízení, aby tak pomoc byla okamžitá (opatření 21)
- spolupracovat vždy s rodinou dítěte (opatření 22)
- podílet se v případech, kdy je to vhodné, a to ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany, na sanaci rodiny (opatření 23)
- v případě dětí umístěných na základě rozhodnutí soudu spolupracovat s poskytovatelem zdravotní služby, vyžádat si a poskytnout informace, které umožní komplexnější péči o dítě (opatření 24)
- zohledňovat a vyhodnocovat při práci s dítětem posudky jiných odborných zařízení, které již s dítětem pracovaly (opatření 25)
- vyžádávat si bezodkladně po umístění dítěte do zařízení individuální plán ochrany dítěte (opatření 27)

- zajišťovat nácvik rodičovských dovedností (opatření 28)
- shromažďovat o dítěti informace nezbytné pro vyřešení jeho situace (opatření 29)
- zapojit do tvorby plánu péče také rodiče (opatření 30)
- využívat všechny příležitosti pro komunikaci odborných pracovníků zařízení s rodiči dítěte (opatření 31)
- spolupracovat s rodinou a zajistit vztahovou podporu (opatření 32)
- zaměstnat jako pracovníka v sociálních službách také muže (opatření 36)